

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Vera Concilii Tridentini Historia

Contra falsam Petri Suavis Polani narrationem

Pallavicino, Sforza

Antverpiae, 1670

Capvt XVI. Congressus Lucae Pontificis cum Caesare. Pacis negotium cum Gallo agitatum. Alia cum Rege Romanorum acta. Et Algeritana Caesaris calamitas.

urn:nbn:de:hbz:466:1-11642

1541.

CAPVT XVI.

Congressus Lucae Pontificis cum Caesare. Pacis negotium cum Gallo agitatum. Alia cum Rege Romanorum acta. Et Algeritana Caesaris calamitas.

Superuenit Lucam post aduentum Pontificis Caesar, ut minorem decebat. ^a Paucos dies vna commorati quater habuere sermonem. Neque quidquam dissensionis contigit, ut Ratisponae res actae minitari videbantur: cum semper Caesar suam esse mentem fatetur, per ea quae in recessu affirmarat, de loco Concilij Oecumenici, seu de peculiari Nationis Germanicae Synodo, nihil aliud effectum iri, praeter quaecumque apud Germanos praefectis tristitia leuamentum. Quare nullam de hisce rebus habitam controuersiam, tria postulauit a Pontifice.

^a Sandouallius lib. 2. §.
^b Narratur in tertia petitione Ardinghelli ad Regem Galliae, extractum in Archinio Burghesiorum.
^c In Actis Consistorij.
^d Paruta prima parte Historiae lib. II.

^b Primò de Concilio: pro cuius Sede Vicentiam haud improbat. Pontifex verò 29. Iulij, adeoque postridie Ratisponensis recessus ea de re locutus fuerat in Senatu, ac responsa Francisci Regis tulerat, e rem comprobantis: sed alia de Vrbe cogitandum fuit. ^d Nam Veneti agendum in Concilio rati, ut fama tulerat, ac propositum erat, de foedere à Christianis gentibus contra Turcam inuendendo, nolebant Solimanum sibi nuper reconciliatum ad renouandum bellum concitare, concessam Vrbe illi Conuentui, qui bellum contra insolescentem eius potentiam moliretur.

Secundò petiit, ut in partem Catholici foederis veniret Pontifex, sicuti Ratisponae conuentum denuò inter Principes fuerat, nimirum, quarta sumptuum pars ab eo subministraretur, & altera quarta pars à Caesare simul ac Ferdinando Rege.

Tertium postulatum, fuit de Cleri Germanici reparatione, iam praescripta à Legato Contareno.

Pontifex tempus ad deliberandum petiit, ob rei grauitatem Senatorum consilium flagrantis, quorum modicum numerum Luca secum habebat. Idcirco dixit, ea Romae in Senatu proponenda.

^e Habetur in Literis Ardinghelli, ex Aula Gallosum ad Farnesium Card. i. Decembris 1541. Inter Burghesiorum Commentarios.

Actum itidem est de Christianae gentis pacificatione; cuius re conuicia tunc magis necessaria videbantur, quòd ob nouum facinus timor ingruerat ne induciae soluerentur. Querebatur Rex Galliae, fillatam sibi à Caesare iniuriam: nam Antonius Rinconus, perduellis Hispanus, & Caesar Fregofus, quos Gallus ad Solimanum miserat,

^f Vide Historicos illius aetatis, praesertim Adrianum lib. 3.

miserat, dum induciis fisci iter habebant per terras subalpinas Cæsari subiectas, & Eridano vehebantur, capti fuerant iussu, ut Rex affirmabat, Vastij Marchionis; quod ex fama verum censebatur, ut iis captis fœdus abrumperetur, iam à Rincone prius Constantinopolim misso penè transactum inter Solimannum & Franciscum Regem aduersus Carolum: quamquam Cæsar Oratori Regio, & Vastius Galliteris peracerbis respondissent, nihil ipsorum iussu peractum. Ad quod confirmandum adducebat Vastius, re per Magistratum accuratè indagatà, vtriusque cadauera fuisse reperta in agro sepulta; vnde arguebatur, eos à grassatoribus interfectos. At Rex arbitratus, postquam Vastius extorserat per tormenta confessionem arcanorum à Regis Nuntiis, fuisse illos eiusdem imperio necatos, & de industria in agro sepultos, efflagitabat à Cæsare, ut in hominem acerbe animaduerteret, ni mallet onus subire ruptoris induciarum. De componenda igitur semel constanti pace consilium Pontifex & Cæsar habuere. Vbi ad conditiones ventum est, ostendit Carolus apud se statuisse, Insulam nequaquam concedere, sed satius habere filiam Belgio dotare, quæ cum Duce Aurelianensi, Francisci secundo loco genito nuberet, modò interim continuatis induciis securus esset.

Ad eam rem Pontifex confestim misit in Galliam Hieronymum Dandinum, sibi tunc à secretis, quem postea Pauli successor Purpurà decorauit. Ipsum verò Pontificem Romam redeuntem secutus est Granuellanus, tum ut Francisci Regis responsa præstolaretur, vrgeretque negotium, tum quòd plura Cæsaris nomine in Hetruria componeret. Respondit à Rege Dandinus, obfirmato ipsum animo persistere, ut sibi plenè fieret satis pro illata, sicuti rebatur, iniuria. Præterea Rex idem Lugduni iussit custodiri Georgium Austriacum, nothum Cæsaris patrum, Valentinum Archiepiscopum, eundemque Leodiensem Episcopum electum, dum per Galliam iter faceret, minitatus par illi redditurum, perinde ac in suos Nuntios Cæsariani seuerant. Ex eo incredibiliter hi commoti: & uti mos est publicis ministris, qui tunc maximè Pontificiam Iurisdictionem extollunt, & in ea violanda sacrilegium detestantur, cum id aptè conducit ad certamen inter Pontificem sui que domini æmulum excitandum; exponabant Paulo, dignitatis suæ munus esse, vel Præsulis liberationem statim obtinere, vel vindictam minitari. Insuper postulabant, ut Rex palàm ediceret, num inducias integras vellet. E diuerso Rex petebat, ut ex Nicæna pactione Pontifex de-

Pars I.

Fff

indu-

1541. induciarum violatione iudicaret, & ubi eas ab aduersario violatas arbitraretur, secum, prout sponderat, in illum fœdus sanciret.

Pontifex itaque Nuntium super ea re ad Regem nominauit Nicolaum Ardinghellum, tum in amœnioribus ac politionibus literis, tum in forensibus ac ciuilibus longè præstantem; tunc quidem scribendis arcanis literis præfectum, postea ad Senatoria subfœllia promotum. Iniunxit, vt euixè curaret pacis confectiorem, Antistitis libertatem, & consensum Concilio celebrando: quidquid Luca cum Cæsare actum erat, Regi concederet, quò Pontificis beneuolentiam ipsi præferret.

Equidem dum hæc gesta recensco, tam sæpè Historicos illius ætatis lapsos comperio in iis quæ conclauis arcano commissa sunt, nec fori theatro patuere, vt si eorum hîc lapsus referre velim, longior euaderet falsi confutatio, quàm veri narratio.

Ardinghellus ad Regis colloquium primò admissus, prudenti consilio nihil de Præsule captiuo locutus est, ne videretur eius legatio spectare potiùs Cæsaris aut Pontificis quàm Reipublicæ utilitatem. Proinde solùm de pace disseruit, eius inter Christianas gentes necessitate proposità, de paterna Pontificis sollicitudine, de ipsius Regis emolumento, eam quippe confecturi factà sibi Belgarum ditionum accessione, Insubriam longè superantium; de minùs honorifica fama, quæ alioqui gloriosissimum Regis nomen inter Christianas Nationes inumbrasset, ubi apud homines, sæpè ignorantes, semper ambigentes, quænam iura huic an illi Principum belligerantium debeantur, ea solùm vigeret persuasio, seu vera seu certe communis ac speciosa, ob illatas à Francisco Primo molestias Carolo V. tot fuisse ademptas Prouincias generi Christiano, in æternæ vitæ negotio ab hæresum propagatione, in huic vitæ bonis à Turcarum tyrannide. Cæsari non nisi vnicam tandem esse virilem prolem; eâ deficiente, tot Regna in possessionem feminæ transitura, quam Carolus Aurelianensi Duci despondebat. Multò longiùs abfuisse ab ineunda eorundem Regnorum hereditate ipsius Caroli patrem, ob proprium ac paternum connubium; quæ tamen reipsa in suas manus illam detulerant. At obici hæc omnia in mera spe sita: quid? num bella quidquam porrigere præter incertam spem, certamque rei priuatæ ac publicæ perturbationem, ærarij sumptum, militum stragem, regionumque vastitatem?

At Mediolani cupiditas altè Regis animo infederat; an vt ibi Dominus suspiceretur, ubi captiuus despectus? Ided respondit, Alias à Carolo Belgium sibi oblatum, sed tot conditionibus, quæ rei pre-

tium superabant: esse quidem egregium Principatum; posse tamen adhiberi similitudinem, quâ Paulus Æmilius usus fuerat, qui obiurgatus ab amicis, quod castam fecundamque coniugem repudiasset, detractum sibi calceum novum atque concinnum amicis ostentans ait, Vni sibi compertum esse, vbinam ille sibi molestiam exhiberet.

7 Cùm iterum Regem adiit Ardinghellus, rediit etiam de pace sermo: ac per eam occasionem ad Induciarum obseruantiam delapsus est. Tunc Nuntius per speciem incusantis Cæsarianos, imperioius efflagitantes, vt Rex suam omnino patefaceret voluntatem eas vel retinendi, vel abrumpendi, oblique Francisci mentem explorauit. Hic verò pronum ad eas rescindendas animum haud præ se tulit: quin vt inuidiam à se repelleret, quasi Turcarum emolumentis fauisset, asseruit, abstinuisse se ab inferendis Cæsari armis, ne Algeritanam illius expeditionem obturbaret. Instabat tamen, vt sibi pro iniuria insigniter satisficeret. Hinc Ardinghellus opportunitate captâ, de Archiepiscopi dimissione sermonem inferre, ac liberè quidem exponere id quod dissimulatum non quidem ideò clàm fuisset, sed tamquam odiosa fictio nocuisset: sollicitè rogatum Pontificem à Cæsarianis, vt operam suam pro libertate Præsulis interponeret, sed non propter eam Paulum commotum, quippe qui eorum postulata repellere haud verebatur. Ab iisdem omni studio agitatum de nuptiis inter Victoriam Pontificis neptem, & Ascanium Columnam, sed à Paulo negatas. In Aula Regis Galliarum degere Horatium Farnesium, minorem natu Octauij fratrem, paris benevolentiarum testem, quâ Pontifex vtrumque Principem tamquam filios complectebatur. At negligere sibi nefas esse Ecclesiasticæ libertatis iura, ad quæ tuenda Pontificio munere cogebatur, præterquam quod magis id Regiarum gloriæ, quam Cæsaris commodo conduceret. Quæ in Rinconem ac Fregosum patrata obtrudebantur, esse vulgò incomperta, opinionibus incerta, ab Hispanis negata: at nec celari nec dissimulari posse, à Rege Christianissimo in custodia retineri Archiepiscopum, illius facinoris minimè participem, & ex ipsa dignitatis sanctimonia nulli nisi Pontifici subiectum. Per ea igitur Regem non Hispanorum iniurias vlcisci, sed publicis incusationibus illos subducere, suamque famam longè grauioribus onerare. Res tandem eò desiit, vt Archiepiscopus multos post menses, nec mihi satis liquet quonam pacto, libertatem receperit.

8 Postremum, in peculiari congressu, de Religionis negotio, ac potissimum de Concilio disputatum est. Aiebat Ardinghellus, Satis patere illius cogendi necessitatem semper à Pontifice cognitam &

1541. inculcatam; frustra ea de re verba profundi apud Regem sapientissimum. Superesse de Sede Concilij dubitationem: cum antem vrbes reliquæ alicui Nationum aut incommodæ aut suspectæ essent, post accuratam consultationem, tres à Purpuratis Patribus comprobatas; Mantuam, Frederico extincto, facilius ab herede concedendam; Ferrariam, cuius Princeps, quamquam beneficiarius Romano Pontifici, per illustria tamen & recentia exempla constabat, quàm esset suæ dominationis & auctoritatis tenax. Harum utramque & frequentium hospitem capacem esse, & à transmontanis hominibus haud remotam. Sed quoniam Pontifex ex se nulli Vrbi aut Prouinciæ addictus erat, vbi cumque foret alioqui Fidelibus accepta & commoda illius celebratio; nolle quidem locum coarctare Italicis vrbibus: hinc tertio loco proponere Cameracum ciuitatem liberam (nondum ea in Cæsaris potestatem redacta fuerat, vti post biennium contigit, * & credebatur in Gallos potius propensa) amplam, & in finibus Inferioris Germaniæ & Galliarum sitam. Significauit præterea quæ Luca postulauerat Cæsar de Clero Germanico reformando, & de statuendo Catholico fœdere, quæ ratione in Ratisponensi recessu Conuentum erat. Cum verò Paulus enixè studeret, ab animo Regis excutere quodcumque suspitionis semen de constanti sua voluntate, ne cui partium sese inhiæderet, per Nuntium adiecit, conceptam Ratisponæ fœderis formam ex eo quidem placere Pontifici, quòd apertius quàm antea soli defensionis suffragabatur; non tamen conferre posse præscriptam sibi, vti diximus, tam grauem sumptuum portionem.

* Belcarus
ann. 1543.
lib. 2, n. 35.

* Literæ Verallij ad Farnesium Cardinalem,
2. Decembris 1541.

* In Senatu
7. Nouemb.
vt in Actis
Consistor.

Nihil his obstitit Galliæ Rex: de quibus sub idem tempus agitabatur * apud Ferdinandum Regem Hieronymus Verallius, Rota Romanæ Duodecimuir, ac recenter Casertanus Antistes reuocatus, postea verò inter Pontificios Senatores adscitus. Per eos plene dies à Nuntij munere apud Venetos ad idem munus in Germania gerendum transierat, vnde Moronum reuocauerat Paulus: quippe cui mos erat, velle identidem coràm audire suos peritiores Nuntios, qui proinde eò pleniùs quàm absentes Principem de negotiis certiores reddunt, quòd melius illi homines nos edocent, qui aurem ad audiendum, & mentem ad respondendum obtinent, quàm pagina ad interrogationes excipiendas furda, & ad nouas responsiones reddendas muta. Cumque instaret nouus Conuentus Spirenensis, eò Nuntium destinaret ipsum Moronum, * iis mandatis instructum, quæ distinctiora atque vberiora susciperet ab ore Pontificis.

Quo

10 Quo tempore Verallius Ferdinandum adiit, infausti nuntij peruenierant calamitatis quæ Cæsaream classem oppresserat: hæc enim ad exitum Nouembris ad Algeritanam oram iactata, ac dissecta vi turbulentissimæ procellæ, supra quàm vmquam per mare defæuierit, quâ per integrum Decembrem eam continenter exagitauit. Vnde intellexit Cæsar, sapienti consilio sibi Lucæ improbatam à Paulo eam expeditionem, cum adeò progressa esset anni tempestas. Studebat Ferdinandus infortunium occultare, ne Caroli existimatio minueretur per eos dies, quibus de stabili subsidio suppeditando à Germanis agitabatur: sed ex aduerso vsque adeò fama rem exaggerauit, vt Europam rumor peruasisset, non solum ex ea classe ne vnum quidem asserem seruatum, sed ipsum etiam Cæsarem vel obrutum, vel detritum. Sed breuis rumoris intumescens aestus deseruit, rei que veritas patuit; modicam nimirum fuisse iacturam nauium, ac minorem etiam capitum, cum ferè omnes ad Hispaniæ litora se recepissent: vnde Cæsaris hostibus animus non est additus ad eius fortunam velut afflictam proculcandam. Quin non defuit qui diceret, casum illum fauisse gloriæ Caroli, patrefactâ in eo singulari quâdam animi virtute, ad eam vsque diem obiecta perpetuo felicitatis accessu, qui egregium quidem Principem illum redderet, sed summum Heroem non ostenderet, inuicta inquam in aduersis constantia. Me certè pudet, humano generi tam parum humanitatis inesse, vt heroici quasi animi magnitudo in eo Principe celebretur, maluisse, vt in penuria nauium, quæ prope litus Atricæ aderant ad consensionem paratæ, pretiosi asturcones perirent, quàm strenui milites.

11 In his rerum conditionibus cœpit Verallius agere cum Ferdinando: ac primò quidem consuetas querimonias audiuit de Pontifice, quòd in vtramque partium æquè se haberet: quæ certè æqualitas molestior Cæsareis accidebat, Pontifice sibi propensiore tunc maximè indigentibus. Damna, quæ Gallorum culpâ patiebatur Ecclesia, Rex amplificauit: illum hæreticis fauere, Turcas extimulare, Episcopos lædere; & tamen nouis illum tamquam præmiis à Pontifice beneficiis foueri, idque eousque progressum, vt cum Austriaci ne vnam quidem Purpuram possent à Paulo impetrare, Gallis interim ea copia impertiretur, vt si Petri Sedes vacasset, periculum aditura fuisset, ne ab homine Gallo, cum ipsius & rei Christianæ pernicie, occuparetur. At contrà Verallius disseruit: Pontificem nunquam à medio se flexisse: id ipsum non modò Parentis communis officio deberi, sed opportuni pacificatoris partibus opus esse;

1541.

quas ille semper indefessus per summum studium expleuerat, præfertim verò per eos menses, missis in Galliam viris præcipuis, qui Regem efficacibus suasionibus ad concordiam cohortarentur. Sed questus est ex opposito Verallius, editam à Carolo Ratisponens recessus declarationem, quæ Lutheranis fauebat, eorumque fovebat in diripiendis Ecclesiis audaciam; ac Ferdinandum sollicitauit, vt eam reuocandam curaret. At is renuit, Germanorum opis supra modum indigus, affirmavitque, se decreta Cæsaris sui fratris ac Domini tamquam sapientissima venerari; adeoque cum ipso Carolo super hisce rebus agendum. Atque ita inuisam repulsâ faciem speciosa reuerentiæ modestiæque gratiâ resperfit.

Percontatus est etiam Nuntius Regem, An in proximo Spirensi conuentu religionis negotium agitandum esset. Is verò respondit: Præcipuum quidem argumentum id non futurum; sed insinuari posse per occasionem responsionis à Pontifice reddendæ de triplici postulato, videlicet, De Concilij celebratione in Germania; De illius Nationis Ecclesiasticorum reparatione; De collatione subsidij contra Turcas: quæ, vel certè duo priora, ad Religionem pertinebant. Hic de loco Concilij disertum. Rex Germanis gratificandi appetentissimus, vt haberetur in Germania contendebat ardentius; tamen ex literis Granuellani pernosceret, in eo postulando Cæsarem haud firmiter perstitisse. Affirmabatque, Si Pontifex hoc indulisset, Lutheranorum calumnias disiectum iri. Oportere vt ægrotus à Medico inuisatur, quò rectè curetur; adeoque cum ad curandum Germaniæ morbum Concilio tamquam Medico foret opus, necesse videri vt Concilium Germaniam inuiseret.

Ad hæc Nuntius: Lutheranorum rationem haberi non posse, qui toties apertè repudiauerant Concilium, quod vel à Romano Pontifice penderet, vel constaretur ex Episcopis eidem Pontifici obtemperantibus. Plerosque ex Catholicis Germanis Concilium extra Germaniam haud recusare; Nationes ceteras in alio non suspecto loco deposcere; atque eas omnes suis quoque pariter laborare morbis, eo balneo curandis. Quando Regi placuerat illâ vti similitudine, ne grauaretur eandem à se tunc expensam, rebusque apertam audire. Homines quidem, non parietes ac urbium vias ægrotare: hinc fieri, vt Medici eum inuisant qui ipsis fidat, eosque morbo præpeditus conuenire nequeat: at ægrotos, Concilium in Germania duntaxat cogendum efflagitantes, huiusmodi esse, qui tamquam à veneno abhorrenter à medicamentis, quæ Medicus eos aditurus præferberet, hoc est, à legitima Synodo Oecumenica, simul

simul etiam esse tales, ut dummodò vellent, vis certè illis non deesset eò se conferendi, quò se conferunt ægroti, qui reuerà ab hoc Medico curationem exposcunt. Nihil aliud futurum Concilium, quàm consilium, in quod Medicorum plurimi confluentes, quales erant Præsules, vim suffragij obtinentes, vel Theologiæ Canonumque periti Consiliarij, inspecturi ac exploraturi fuissent ægrotum, ac de morbo ad alios relaturi, quibus illarum ægri tudinum notitia suppetit, nimis etiam remotioribus innotescuntium: sed adiecit, Mox adfuturum Moronum Nuntium, ac certiora de his responsa redditurum: quò simul suæ responsionis austeritatem temperaret, cum per modum dissertationis, non extremæ repulsæ, rem ageret, simul temerarij notæ, & aduersantis inuidiæ se subduceret, vbi Pontifex per alium gratiora indulgeret.

1541.

CAPVT XVII.

Moronus ad Spirenses Conuentum Nuntius mittitur. Quam illi mandata. Statuitur celebrandum Tridenti Concilium, atque indicitur.

Maturauit ad eam Prouinciam proficisci Moronus, acceptis à Pontifice * mandatis de Germaniæ rebus, siue cum Cæsare Lucæ transactis, siue postmodum expositis à Nugarolo, Ferdinandi apud Pontificem Oratore. Spectabant igitur ea potissimè reformandæ disciplinæ negotium. Ad id traditum ipsi fuerat earum legum exemplar, quas Ratisponæ Legatus digesserat, adiectumque, Haud illi ob angustias temporis, quò ibi moratus est, licuisse rem perficere: proinde eas Nuntius promaueret apud Germaniæ Præsules; sed ita, ut videretur potius adiutorem se illorum Ecclesiasticorum Principum exhibere, quàm exactorem ab eorundem socordia debitæ disciplinæ. Erat enim Pontifex probè gnarus, à nobilioribus plantis fructus vix primis digitis quasi spontè porrectos esse legendos, & solùm à filueltribus pericà decutiendos, quasi violenter exactos.

Addebat Paulus: Cùm sit naturæ terreæ semper ad ima delabi, oporteatque identidem eam releuare; suæ mentis esse, ut in Italia pariter ceterisque Christianorum regionibus emendatio morum præscriberetur; secùs intolerabilem eam futuram Germaniæ Clero, seu tamquam onus peculiare subituro, seu deprauatione peculiari notando.

Aliud

* Habuit mandata 9. Ianuarij 1542. & extat in Archivio Vaticano.